МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота
бакалавра

ІНДИВІДУАЛЬНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ВПО В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Виконала: студентка 4–го курсу, групи
6.2311– ср
спеціальності 231»Соціальна робота»
освітньо–професійної програми
«Соціальна робота»
Д. А. Борисова

Керівник: доктор філософських наук,
доцент кафедри філософії,
публічного управління
та соціальної роботи Карім Е. Г.

Рецензент: кандидат філософських наук,
доцент кафедри, Цапліна І. С.

Запоріжжя – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціології та управління
Кафедра філософії, публічного управління та соціальної роботи
Рівень вищої освіти бакалавр
Спеціальність 231 «Соціальна робота»
Освітньо–професійна програма «Соціальна робота»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи
_____Т.І.Бутченко
«____»_____2025 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ
Борисовій Дар'ї Андріївні
(прізвище, ім'я, по–батькові)

Тема: Індивідуальне консультування ВПО в системі соціальної роботи

керівник роботи Карім Ель Гуессаб д. філософ. н., доцент
(прізвище, ім'я, по–батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «19» грудня 2024 року № 1992–с

2. Строк подання студентом роботи 11 червня 2025 року

3. Вихідні дані до роботи Герило Г. М., Гніда Т. Б., Корнієнко І. О., Луценко Ю. А. Організація соціально–психологічного супроводу дітей, сімей, які постраждали внаслідок військових конфліктів / заг. ред. Ю. А. Луценко. Київ. методичний посібник Технології психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій / за ред. В. Г. Панка, І. І. Ткачука. Київ: Ніка–Центр, 2021. 119 с.

4. Зміст розрахунково–пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Проаналізувати наукову літературу з проблеми консультування ВПО. 2. Визначити теоретико–правове обґрунтування ключових понять. 3. Розглянути принципи і методи дослідження. 4. Визначити сутність і завдання індивідуального консультування ВПО. 5. Розглянути методи і технології соціального консультування ВПО. 6. Проаналізувати стан і тенденції розвитку соціального консультування ВПО в Україні.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

4 рисунка, 4 таблиці

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Карім Ель Гуессаб доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи.	02.02.2025	02.02.2025
Розділ 2	Карім Ель Гуессаб доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи.	11.03.2025	11.03.2025
Розділ 3	Карім Ель Гуессаб доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи.	03.04.2025	03.04.2025

7. Дата видачі завдання 18 січня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	Листопад – грудень 2024	*виконано*
2.	Бібліографічний пошук	Січень – лютий 2025	*виконано*
3.	Розробка основних положень роботи	Січень – лютий 2025	*виконано*
4.	І розділ	Лютий – березень 2025	*виконано*
5.	ІІ розділ	Березень – квітень 2025	*виконано*
6.	ІІІ розділ	Квітень – травень 2025	*виконано*
7.	Систематизація висновків	Травень 2025	*виконано*
8.	Нормоконтроль	Травень – червень 2025	*виконано*

Студентка _____ Д.А. Борисова

Керівник роботи _____ Е.Г. Карім

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ О.О. Широбокова

РЕФЕРАТ

Дипломна робота: 54 с., 4 рис., 4 табл., 42 джерел.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ, ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНА ОСОБА, СОЦІАЛЬНА РОБОТА

Мета роботи – теоретично обґрунтувати, емпірично дослідити та запропонувати шляхи удосконалення індивідуального консультування внутрішньо переміщених осіб у системі соціальної роботи в Україні.

Об'єктом дослідження є процес соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану в Україні.

Предметом дослідження є індивідуальне консультування як форма соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами, його зміст, методи, принципи реалізації та практична ефективність.

Одержані висновки та їх новизна:

1.У дипломній роботі запропоновано системну модель індивідуального консультування ВПО, адаптовану до умов соціальної кризи.

2. Вперше узагальнено досвід зарубіжних країн з урахуванням українських реалій та виявлено бар’єри й потреби ВПО на основі емпіричних даних.

3.Обґрунтовано доцільність впровадження мультидисциплінарного та цифрового підходів у практику консультування.

4. Розроблено практичні рекомендації щодо організації роботи соціальних працівників у сфері індивідуального консультування.

Результати дослідження можуть бути використані для підготовки соціальних працівників, розробки локальних програм підтримки ВПО, вдосконалення державної політики соціального захисту, а також як методичне підґрунтя для подальших наукових досліджень у сфері соціальної роботи в кризових умовах.

SUMMARY

Thesis: 54 pages, 4 figures, 4 tables, 42 sources.

INDIVIDUAL COUNSELING, INTERNALLY DISPLACED PERSON, SOCIAL WORK

The purpose of this thesis is to theoretically substantiate, empirically investigate, and propose ways to improve individual counseling for internally displaced persons (IDPs) within the social work system in Ukraine.

The object of the study is the process of social support for internally displaced persons during martial law in Ukraine.

The subject of the study is individual counseling as a form of social work with internally displaced persons, including its content, methods, principles of implementation, and practical effectiveness.

Key findings and their novelty:

This thesis proposes a systematic model of individual counseling for IDPs, adapted to conditions of social crisis.

For the first time, the experience of foreign countries has been generalized, taking into account Ukrainian realities, and barriers and needs of IDPs have been identified based on empirical data.

The feasibility of implementing multidisciplinary and digital approaches in counseling practice has been substantiated.

Practical recommendations for organizing the work of social workers in the field of individual counseling have been developed.

The results of this research can be used for training social workers, developing local IDP support programs, improving state social protection policies, and as a methodological basis for further scientific research in the field of social work in crisis conditions.

Keywords: internally displaced persons, social work, individual counseling, adaptation, social support, crisis intervention, multidisciplinary approach.

ЗМІСТ

ВСТУП…….3
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ ВПО У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ……...6
1.1. Аналіз наукової літератури з проблеми консультування ВПО…….6
1.2. Теоретико–правове обґрунтування ключових понять……8
1.3. Принципи і методи дослідження……..13
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ ВПО В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ…….18
2.1. Сутність і завдання індивідуального консультування ВПО……18
2.2. Методи і технології соціального консультування ВПО……20
2.3. Досвід зарубіжних країн щодо соціального консультування переміщених осіб……..23
РОЗДІЛ 3. ПРАКСЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ КОНСУЛЬТУВАННЯ ВПО В УКРАЇНІ…….27
3.1. Стан і тенденції розвитку соціального консультування ВПО в Україні……27
3.2. Емпіричне дослідження досвіду консультування ВПО…….28
3.3. Напрями удосконалення індивідуального консультування ВПО…….30
ВИСНОВКИ……...34
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ……...37
ДОДАТКИ……..42

ВСТУП

З початком повномасштабної війни в Україні у 2022 році кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО) стрімко зросла до мільйонів, створюючи безпрецедентний соціальний виклик для держави, громад і соціальних інституцій. Люди, змушені покидати свої домівки, стикаються не лише з втратою житла й засобів існування, але й з глибокими психологічними травмами, дезорієнтацією, втратою соціальних зв'язків, дискримінацією та правовою невизначеністю. У цих умовах соціальна робота повинна забезпечити не лише матеріальну підтримку, а й якісне індивідуальне консультування — як засіб відновлення адаптаційних можливостей особистості, формування життєстійкості та інтеграції в нове соціальне середовище.

Проблема полягає в тому, що в існуючій практиці соціальної роботи в Україні індивідуальне консультування ВПО ще не набуло системного та стандартизованого характеру. Відсутність чіткої методології, кадрової підготовки, спеціалізованих інструментів та міжвідомчої координації суттєво знижує ефективність допомоги цій категорії громадян. У багатьох випадках потреби переселенців залишаються неврахованими, а надання допомоги носить фрагментарний та ситуативний характер. Це вимагає наукового переосмислення місця і ролі індивідуального консультування у системі соціального захисту та розробки науково обґрунтованих підходів до його реалізації.

Актуальність теми дослідження визначається не лише соціально–політичним контекстом, але й нагальною потребою у створенні ефективного механізму допомоги внутрішньо переміщеним особам. За даними Міністерства соціальної політики України, станом на кінець 2024 року офіційно зареєстровано понад 4,6 мільйона ВПО, що становить близько 10% населення країни. Цей феномен вимагає комплексного підходу до соціальної інтеграції, де ключовим компонентом виступає саме індивідуальне консультування як форма соціальної роботи, спрямована на роботу з особистісною кризою, мобілізацію внутрішніх ресурсів та побудову індивідуального плану дій. Індивідуальне

консультування дозволяє перейти від масового підходу до людиноцентричного, в якому враховуються життєві обставини, досвід травми, соціальний статус, гендер, вік, родинний контекст та інші фактори. Саме завдяки такому підходу зростає довіра до інституцій соціального захисту, зменшується ризик соціальної ізоляції та підвищується здатність ВПО до самостійного подолання життєвих труднощів.

Мета роботи – проаналізувати особливості індивідуального консультування ВПО.

Завдання роботи:

1. Проаналізувати наукову літературу з проблеми консультування ВПО
2. Визначити теоретико–правове обґрунтування ключових понять
3. Розглянути принципи і методи дослідження
4. Визначити сутність і завдання індивідуального консультування ВПО
5. Розглянути методи і технології соціального консультування ВПО
6. Проаналізувати стан і тенденції розвитку соціального консультування ВПО в Україні

Об’єкт дослідження: процес соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб в Україні в умовах воєнного стану та соціальної кризи.

Предмет дослідження: індивідуальне консультування як форма соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами, його зміст, методи, принципи реалізації та ефективність у забезпеченні адаптації, інтеграції та підтримки ВПО.

Методи дослідження: аналіз наукової літератури для вивчення існуючих теоретичних підходів до консультування ВПО та системи соціальної роботи; порівняльний аналіз для вивчення досвіду зарубіжних країн у сфері консультування переміщених осіб, статистичний метод для узагальнення кількісних показників соціального становища ВПО, рівня доступності та ефективності консультаційних послуг;

У процесі дослідження було здійснено комплексний аналіз теоретичних засад, методичних підходів та практичних аспектів індивідуального

консультування ВПО. У роботі охарактеризовано сучасний стан консультування в Україні, визначено його переваги та слабкі сторони, виявлено бар'єри у доступі до послуг, проаналізовано досвід зарубіжних країн, а також проведено емпіричне дослідження досвіду переселенців.

Результати дослідження мають важливе практичне значення для вдосконалення роботи соціальних служб, розробки індивідуальних планів допомоги, впровадження нових форм і методів соціального консультування. Запропоновані напрями удосконалення, зокрема мультидисциплінарний підхід, цифрові інструменти, мобільні консультативні групи та системи оцінки ефективності, можуть бути використані при формуванні локальних і національних програм підтримки ВПО.

Наукова новизна дослідження полягає в системному обґрунтуванні ролі індивідуального консультування як ключового механізму соціальної інтеграції ВПО в умовах війни; визначенні нових підходів до типологізації потреб переселенців у консультуванні; узагальненні практичного досвіду та розробці структури ефективної моделі індивідуального консультування ВПО; поєднанні теоретичних положень соціальної роботи з емпіричними результатами дослідження, що дозволяє адаптувати консультаційні підходи до конкретних груп ВПО; пропозиції інноваційних методичних рішень, зокрема інтеграції цифрових технологій у систему соціального консультування.

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається з 50 сторінок, 44 джерел використано.

РОЗДІЛ 1
МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ ВПО У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ

1.1. Аналіз наукової літератури з проблеми консультування ВПО

Проблема внутрішнього переміщення внаслідок збройних конфліктів, політичної нестабільності або природних катастроф стала глобальним викликом XXI століття. Внутрішньо переміщені особи (ВПО) — це особи, які були змушені залишити свої домівки, але не перетнули міжнародно визнаних кордонів. У контексті України це явище загострилося з 2014 року у зв'язку з анексією Криму та військовими діями на сході країни. Відтоді проблема психологічного, соціального та правового консультування ВПО набула особливої актуальності у науковому дискурсі.

Перші ґрунтовні дослідження консультування переміщених осіб зосереджувалися переважно на постконфліктній адаптації, реінтеграції в громади та подоланні психотравм. У працях західних науковців (зокрема, в рамках гуманітарних досліджень ООН, ЮНІСЕФ, ІОМ) підкреслюється важливість мультидисциплінарного підходу, який об'єднує психологічне консультування, соціальну підтримку та правову допомогу. У вітчизняній науці найбільш вагомий внесок зроблено у сферах психології кризи, психосоціальної підтримки та адаптації [14, с. 68].

Наукова література умовно поділяє консультування ВПО на три ключові напрями:

У численних дослідженнях підкреслюється значення кризової інтервенції, роботи з посттравматичним стресовим розладом (ПТСР), формування навичок подолання стресу (coping skills). Окрему увагу приділяють роботі з дітьми ВПО, які зазнають вторинної травматизації, а також жінкам, що часто стають

жертвами насильства або несуть основне навантаження у догляді за дітьми та родичами.

Дослідження вказують на необхідність розвитку соціальних навичок у ВПО, допомоги в працевлаштуванні, налагодженні побуту, отриманні доступу до освіти, медицини, житла. Наукові праці акцентують увагу на ролі соціальних працівників у супроводі переміщених осіб та підтримці їхньої інтеграції у нові громади.

У сучасній юридичній науці консультування ВПО розглядається крізь призму забезпечення дотримання їхніх прав — права на житло, освіту, медицину, працевлаштування, соціальний захист. Актуальні дослідження акцентують на проблемах дискримінації, складнощах з реєстрацією місця проживання, оформленням документів, отриманням статусу ВПО та доступу до адміністративних послуг [13, с. 63].

Аналіз літератури свідчить про значну міждисциплінарність проблеми. Так, психологи описують механізми адаптації та резилієнтності (стійкості до стресу), юристи аналізують нормативно–правову базу підтримки ВПО, а соціологи вивчають трансформацію ідентичності, інтеграційні процеси та ставлення приймаючих громад. Вітчизняні дослідження активно інтегруються у міжнародний контекст, однак залишаються залежними від політичної ситуації та змін у законодавстві. Попри активне дослідження теми, існують певні лакуни у науковій літературі:

- недостатньо емпіричних досліджень ефективності різних моделей консультування;
- обмежена кількість міжгалузевих програм підготовки консультантів для роботи з ВПО;
- недостатнє висвітлення теми цифрових форм консультування (онлайн–платформи, телемедицина, чат–боти тощо);
- слабка увага до проблем дискримінації ВПО у приймаючих громадах [36, с. 87].

Отже, проблема консультування внутрішньо переміщених осіб є однією з ключових у сучасній гуманітарній науці. Актуальність її зумовлена не лише політичними подіями, а й потребами збереження соціального капіталу, запобігання маргіналізації та психологічної деградації мільйонів людей. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку інтегрованих моделей консультування, які базуються на синтезі психологічної, соціальної та правової допомоги, із залученням держави, громадянського суспільства та міжнародних організацій.

1.2. Теоретико–правове обґрунтування ключових понять

Проблематика внутрішнього переміщення населення внаслідок збройного конфлікту, тимчасової окупації та інших кризових явищ стала актуальним викликом для українського суспільства, особливо після 2014 року. Внутрішньо переміщені особи (ВПО) зіштовхуються з цілою низкою соціальних, психологічних, правових і економічних труднощів, подолання яких потребує системного підходу, зокрема через ефективне консультування як первинну форму допомоги та орієнтації в новому середовищі.

Згідно із Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (ред. 2024), внутрішньо переміщеною особою вважається громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка законно перебуває на території України та була змушена залишити своє постійне місце проживання внаслідок або з метою уникнення наслідків збройного конфлікту, окупації, насильства, порушень прав людини або надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру. Це визначення формує правову основу для комплексного підходу до роботи з ВПО, включаючи консультування як ключовий механізм забезпечення прав і свобод таких осіб [39, с. 38].

Згідно з дослідженням Трубавіної І., ВПО найчастіше стикаються з втратою житла, нестачею їжі, проблемами з оформленням документів, доступом до медичних та соціальних послуг, а також з психологічною

дезорієнтацією. Унаслідок цих обставин вони часто прирівнюються до осіб, що перебувають у складних життєвих обставинах (СЖО), що надає їм доступ до ширшого спектра соціальних послуг.

Експертне опитування УВКБ ООН свідчить, що першочерговими потребами ВПО є гуманітарна, медична, житлова, юридична та психологічна допомога. До другорядних належать економічні потреби (працевлаштування), юридичні послуги (судове представництво), соціальна інтеграція, участь у громадському та культурному житті [11, с. 3].

У наукових працях П. Панка (2012) окреслено широке коло напрямів, за якими здійснюється консультування внутрішньо переміщених осіб:

- соціальний напрям — взаємодія з установами, надання інформації щодо оформлення допомоги, отримання статусу ВПО тощо;
- соціально–інформаційний напрям — поширення інформації щодо прав, можливостей та механізмів підтримки;
- соціально–психологічний напрям — надання емоційної підтримки, консультування щодо подолання травматичного досвіду, робота з посттравматичними реакціями;
- соціально–педагогічний напрям — співпраця з освітніми закладами, допомога у включенні дітей ВПО в освітній процесс;
- соціально–правовий напрям — юридичні консультації, допомога у відновленні документів, захист прав у суді;
- медико–соціальний напрям — супровід у медичних закладах, допомога у підписанні декларацій із лікарями, контроль за наданням медичних послуг;
- фінансовий напрям — консультації щодо отримання фінансової допомоги, зокрема адресної, одноразової, гуманітарної;
- матеріальний напрям — забезпечення продуктами, засобами гігієни, одягом;
- соціально–економічний та соціально–трудовий напрям — допомога в працевлаштуванні, участь у програмах перекваліфікації [17, с. 25].

Консультування виконує функцію «провідника» у складній соціальній системі, допомагаючи ВПО зорієнтуватися в новому середовищі та зменшити тривожність, пов’язану зі зміною життєвих умов. Соціальні працівники та фахівці з консультування надають не лише інформаційну, а й емоційну підтримку, сприяючи розвитку адаптивних стратегій у клієнтів.

Особливе значення має первинне консультування — надання чіткої інформації про місцеві можливості (медичні заклади, школи, центри зайнятості, центри соціальних служб), оформлення правового статусу, допомога у реєстрації. Від цього залежить своєчасність надання допомоги, ефективність подолання психологічного шоку та включення в нове середовище.

Консультування ВПО є багатовекторним процесом, що охоплює психологічну, соціальну, правову, медичну та економічну сфери. Аналіз наукової літератури та нормативно–правової бази свідчить про важливість системного підходу, міжвідомчої координації та індивідуального підходу до кожної ситуації. Ефективне консультування забезпечує внутрішньо переміщеним особам не лише доступ до необхідних ресурсів, а й підтримує їхню гідність, соціальну включеність та психологічну стабільність в умовах кризових змін [18, с. 96].

Згідно з визначенням Л. Завацької, консультування — це форма соціальної роботи, в межах якої фахівець допомагає клієнтам усвідомити природу своїх проблем та окреслити можливі варіанти їх вирішення. Особливий акцент у цьому визначенні робиться на соціальному консультуванні, яке має на меті цілеспрямований вплив на особу чи малу групу для відновлення або оптимізації їх соціального функціонування, розвитку норм соціальної комунікації та інтеграції в соціальне середовище [14, с. 52].

Л. Романовська розглядає соціальне консультування як сукупність процедур, що спрямовані на подолання особистісно–професійних протиріч у житті клієнта, покращення його міжособистісних стосунків, соціальної адаптації та кар'єрної самореалізації. Вона наголошує, що це також форма

інформаційного впливу, що передбачає формування соціальних орієнтирів і поведінкових норм.

Згідно з Г. Писаревською, консультування є процесом підвищення соціальної компетентності клієнта, який внаслідок втрати здоров'я, роботи, сім'ї чи інших ресурсів, втрачає здатність до самостійного функціонування. Соціальне консультування, таким чином, покликане допомогти людині проаналізувати життєву ситуацію, ідентифікувати основні проблеми, сформулювати план дій та мобілізувати ресурси [3, с. 85]. У цьому контексті К. Кулава акцентує на технологічному аспекті консультування, визначаючи його як засіб соціальної роботи, що передбачає дослідження проблем клієнта, надання рекомендацій та використання наявних соціальних ресурсів. За її словами, це процедура, що реалізується фахівцями різних сфер (соціальних, медичних, юридичних), із метою орієнтації клієнта в системі допомоги [18, с. 95].

Згідно з наказом Міністерства соціальної політики України від 02.07.2015 р., соціальне консультування — це комплекс заходів, що реалізуються протягом періоду, необхідного для подолання складної життєвої ситуації, адаптації до нових умов, збереження соціальної активності та підтримки незалежності особи чи сім'ї. В. Суліцький і О. Швед зазначають, що консультування в соціальній сфері – це одночасно і вид соціальної послуги, і технологія, і процес надання індивідуальної або групової допомоги. Вони підкреслюють значення цього процесу для розуміння клієнтом сутності своєї проблеми та пошуку реалістичних шляхів її вирішення. На думку С. Хлєбіка, соціальному консультуванню притаманні орієнтація на індивіда, фокус на подоланні особистісних криз та забезпечення доступу до соціальних послуг. Такий підхід є необхідним для досягнення реінтеграції клієнта в активне соціальне життя [21, с. 97].

Т. Руденко вказує, що консультативна взаємодія сприяє виробленню у клієнта позитивної мотивації до змін та мобілізації власного потенціалу, що є ключовим чинником ефективності соціального впливу.

Сучасна наука виділяє низку форм соціального консультування: індивідуальне (віч–на–віч, онлайн, телефоном) і групове. За змістом консультування поділяється на:

- кризове — короткострокова підтримка у період гострої життєвої ситуації;
- інформаційно–мотиваційне — зосереджене на підвищенні обізнаності та формуванні активної життєвої позиції;
- «рівний–рівному» — коли консультантом виступає особа з подібним досвідом;
- соціально–психологічне — спрямоване на роботу з емоційним станом клієнта;
- завдання–орієнтоване — побудоване на розв’язанні конкретної проблеми у логічній послідовності [40, с. 75].

Аналізуючи сучасні наукові підходи, можна сформулювати узагальнене визначення: соціальне консультування — це спеціалізований вид професійної соціальної діяльності, спрямований на надання інформаційної, емоційної та поведінкової підтримки особі або групі осіб з метою подолання складної життєвої ситуації, відновлення їх соціального функціонування, адаптації до змін та формування нових соціальних стратегій.

Ключові поняття не лише визначають межі дослідження, а й виконують системоутворюючу функцію. Наприклад, поняття «правопорушення», «суб’єкт права», «норма права», «відповідальність» лежать в основі цілих правових галузей. Їх точне визначення визначає якість побудови нормотворчих актів, ефективність правозастосування, узгодженість судових рішень. Невизначеність або варіативність у тлумаченні понять може призвести до:

- правової невизначеності;
- порушення принципу правової визначеності;
- складнощів у правозастосуванні;
- зниження рівня довіри до правової системи.

На прикладі поняття «внутрішньо переміщена особа» можна продемонструвати важливість теоретико–правового обґрунтування. У Законі України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» наведено формальне визначення цього терміна, однак у науковій літературі дослідники доповнюють його через соціальні, психологічні, міжнародно–правові аспекти. Таке розширення дозволяє глибше усвідомити проблеми ВПО, сформувати цілісну стратегію захисту їх прав, а також інтегрувати національну політику у сферу міжнародного гуманітарного права.

Отже, теоретико–правове обґрунтування ключових понять є основою для якісного наукового дослідження, нормотворчої та правозастосовної діяльності. Воно дозволяє встановити межі поняття, забезпечити єдність термінології, підвищити рівень правової культури та забезпечити ефективне функціонування правової системи загалом. У сучасних умовах, коли право стикається з новими викликами (технологічними, соціальними, глобалізаційними), роль науково вивіреної термінології стає особливо важливою.

1.3. Принципи і методи дослідження

Індивідуальне консультування внутрішньо переміщених осіб (ВПО) є ключовим напрямом соціальної роботи, спрямованим на підтримку людей, які опинилися в кризових життєвих обставинах через збройний конфлікт, окупацію, або надзвичайні ситуації. Ефективне вивчення цього явища потребує ґрунтовного наукового підходу, в основі якого лежать чітко визначені принципи та методи дослідження, що забезпечують достовірність результатів, їх прикладне значення та можливість впровадження в практику соціального консультування.

У процесі наукового дослідження індивідуального консультування внутрішньо переміщених осіб доцільно спиратися на такі загальнонаукові та галузеві принципи. Передбачає повагу до гідності, прав і свобод людини. У фокусі консультування — особистість клієнта, його емоційний стан, потреби,

очікування. Дослідник має зберігати етичну нейтральність та дотримуватись норм професійної етики під час вивчення особистісного досвіду ВПО.

Під час аналізу практик індивідуального консультування, що передбачають доступ до особистої інформації ВПО, важливо дотримуватись правил збереження приватності клієнтів. Полягає у розгляді індивідуального консультування як системи, що включає суб'єкт (консультант), об'єкт (ВПО), процес (комунікативна взаємодія), засоби (методи і техніки), результат (адаптація, подолання кризи). Вимагає орієнтації на реальні життєві ситуації ВПО, їх соціальний статус, психоемоційний стан, особливості соціального середовища, у якому вони опинилися.

Принцип інтегративності. Передбачає комплексне використання знань із суміжних галузей — психології, педагогіки, соціології, права, медицини — у дослідженні індивідуального консультування. У дослідженні цього напряму використовуються як теоретичні, так і емпіричні методи, які дозволяють отримати цілісне уявлення про механізми, ефективність та особливості надання допомоги. Дозволяє систематизувати існуючі підходи до консультування, виявити науково–практичні моделі, зокрема щодо кризової інтервенції, соціальної адаптації та психологічної підтримки ВПО. Дослідження законодавства (Закони України, міжнародні акти, постанови, стандарти соціальних послуг) дозволяє з'ясувати правові рамки індивідуального консультування ВПО.

Створення умовних моделей консультування (наприклад, кризова модель, модель соціально–психологічного супроводу) для вивчення їх ефективності. Участь у консультаційних сесіях або спостереження за діяльністю соціальних працівників дозволяє оцінити процес взаємодії консультанта і ВПО.

Дає змогу зібрати суб'єктивні дані від ВПО та фахівців щодо потреб, очікувань, задоволеності якістю допомоги, а також бар'єрів у доступі до індивідуального консультування. Аналіз звітів, кейсів, щоденників консультантів допомагає зібрати інформацію про частоту звернень, типові проблеми та результати роботи з клієнтами.

Кейс–стаді (вивчення конкретного випадку). Дозволяє детально проаналізувати індивідуальну історію ВПО, динаміку розвитку подій, вплив консультування на життєву ситуацію клієнта.

SWOT–аналіз практик консультування. Дає можливість оцінити сильні й слабкі сторони застосовуваних підходів, загрози й можливості покращення якості надання допомоги.

Етапи дослідження індивідуального консультування ВПО. Підготовчий етап — визначення мети, об'єкта, предмета, гіпотези та завдань дослідження.

Теоретичний аналіз — опрацювання літератури, законодавства, формування понятійно–категоріального апарату.

Емпіричне вивчення — збір і аналіз даних, отриманих із практики.

Інтерпретація результатів — узагальнення, порівняння, побудова висновків.

Формулювання рекомендацій — розробка пропозицій щодо вдосконалення практики консультування ВПО [22, с. 75].

Принципи й методи дослідження індивідуального консультування ВПО формують основу для науково обґрунтованого підходу до вивчення цієї актуальної теми. Поєднання теоретичного аналізу й практичних спостережень дає змогу глибше зрозуміти потреби внутрішньо переміщених осіб, удосконалити механізми соціальної підтримки, розробити інноваційні моделі консультування та забезпечити підвищення його ефективності в умовах гуманітарних викликів сучасності.

Одразу після прибуття до нового населеного пункту ВПО стикаються з численними труднощами, які потребують комплексного розв'язання: від реєстрації місця проживання і доступу до базових послуг до налагодження елементарних умов життєдіяльності. Саме в цей момент своєчасне індивідуальне соціальне консультування допомагає людині осмислити свою життєву ситуацію, визначити першочергові потреби та отримати рекомендації щодо можливих шляхів їх задоволення [27, с. 9].

Соціальний працівник виступає як посередник між ВПО та системою надання допомоги, орієнтуючи особу на доступні ресурси, допомагаючи у взаємодії з органами місцевої влади, медичними установами, освітніми закладами та громадськими організаціями. У випадках, що виходять за межі компетенції соціального працівника, особа або сім'я може бути перенаправлена до інших фахівців – юристів, психологів, лікарів, працівників центрів зайнятості тощо. Окремим важливим напрямом соціального консультування є надання емоційної та психологічної підтримки, особливо в умовах глибокого стресу, спричиненого втратою домівки, близьких соціальних зв'язків, засобів до існування. Соціальний консультант виконує функції не лише інформатора, а й співрозмовника, що вміє вислухати, надати емоційну опору, знизити рівень тривожності та допомогти клієнту мобілізувати внутрішні ресурси для подолання життєвої кризи [29, с. 24].

Завдяки використанню спеціальних технік, таких як активне слухання, підтримувальне спілкування, поетапне планування дій, фахівець сприяє формуванню у клієнта впевненості у власних силах, мотивації до самозабезпечення та активної участі у власній соціальній реінтеграції [3, с. 49].

Інформування внутрішньо переміщених осіб про їхні права, можливості та доступні послуги є важливою складовою процесу консультування. Соціальні працівники надають актуальні дані щодо процедур реєстрації, отримання фінансової допомоги, медичних послуг, навчання дітей, перекваліфікації дорослих тощо. Така інформаційна підтримка значно знижує рівень невизначеності, покращує адаптацію до нових умов і підвищує суб'єктивне відчуття контролю над власним життям.

Індивідуальне консультування також відіграє ключову роль у забезпеченні соціальної інтеграції ВПО в нові громади. Соціальні працівники допомагають внутрішньо переміщеним особам долати бар'єри у спілкуванні, налагоджувати нові соціальні зв'язки, брати участь у громадському житті, відвідувати культурні та освітні заходи. Це сприяє зменшенню почуття ізоляції та включенню особи у нову соціальну дійсність [42, с. 63].

Крім того, соціальні консультанти надають підтримку у пошуку роботи, професійній орієнтації та перекваліфікації, що є визначальним чинником для досягнення економічної незалежності та підтримання гідного рівня життя ВПО.

Отже, соціальне консультування є незамінним інструментом у системі допомоги внутрішньо переміщеним особам. Воно виконує не лише інформаційну та координуючу функцію, а й емоційну, психологічну, адаптаційну та мотиваційну. Завдяки індивідуальному підходу, цілісному аналізу потреб клієнта та міжсекторальній взаємодії соціальний консультант здатен сприяти відновленню соціального функціонування особи, збереженню її гідності, запобіганню маргіналізації та формуванню довготривалої стратегії інтеграції в новому середовищі.

РОЗДІЛ 2
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ ВПО В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

2.1. Сутність і завдання індивідуального консультування ВПО

З початком масштабної збройної агресії проти України проблема внутрішньо переміщених осіб (ВПО) набула надзвичайної актуальності. Мільйони громадян були змушені залишити місця свого постійного проживання та шукати безпечного притулку в інших регіонах країни. У таких умовах зростає потреба в наданні комплексної допомоги, зокрема — в індивідуальному консультуванні як основному інструменті підтримки, що дозволяє не лише вирішити конкретні проблеми особи, але й сприяє її адаптації та інтеграції в нове соціальне середовище.

Індивідуальне консультування внутрішньо переміщених осіб є формою професійної взаємодії між клієнтом і соціальним працівником (або іншим фахівцем соціальної сфери), яка має на меті допомогу в усвідомленні, аналізі й подоланні складної життєвої ситуації, спричиненої вимушеним переселенням. Сутність індивідуального консультування полягає у наданні підтримки, яка охоплює як інформування та консультування з правових і соціальних питань, так і психологічну допомогу, спрямовану на стабілізацію емоційного стану особи [1, с. 20].

Основними характеристиками цього виду консультування є:

- персоналізований підхід — урахування унікального досвіду, потреб і обставин кожного клієнта;
- добровільність — участь особи в консультуванні відбувається за її ініціативою;
- конфіденційність — збереження приватності інформації, що обговорюється;

- довірливе спілкування — створення безпечного простору для відкритого діалогу;
- комплексність — поєднання інформаційної, психологічної та соціально–правової підтримки;
- ресурсний підхід — акцент на виявленні внутрішніх і зовнішніх ресурсів клієнта [38].

Індивідуальне консультування здійснюється у формі бесіди, під час якої фахівець допомагає клієнту сформулювати власні проблеми, усвідомити можливі шляхи виходу з кризової ситуації, визначити ресурси для їх реалізації, а також розробити план подальших дій. Цей процес базується на активному слуханні, емпатії, діалозі, підтримці та мобілізації особистісного потенціалу ВПО. Завдання індивідуального консультування ВПО визначаються комплексністю їхніх потреб та характером труднощів, з якими вони стикаються у новому середовищі. У сучасних умовах до основних завдань належать:

Соціальний консультант надає ВПО вичерпну інформацію про порядок реєстрації, отримання статусу, доступ до соціальних, медичних, освітніх послуг, фінансової допомоги тощо. Це допомагає особі зорієнтуватися в новій соціальній реальності та усвідомити доступні можливості. Важливою функцією є виявлення індивідуальних потреб особи або сім’ї — житлових, матеріальних, правових, емоційних, психологічних. Це дозволяє персоналізувати підхід до клієнта і розробити ефективну програму підтримки.

У зв’язку зі стресом, втратами, невизначеністю майбутнього у ВПО часто спостерігається зниження емоційної стійкості. Завданням консультанта є стабілізація психологічного стану клієнта, зменшення тривоги, підтримка мотивації до активних дій. Консультант спільно з клієнтом формує план подолання кризової ситуації, який включає послідовність дій, перелік ресурсів та очікувані результати. Цей процес підвищує рівень суб’єктивного контролю особи над власним життям. Завданням консультування є також полегшення процесу соціальної адаптації ВПО: відновлення соціальних зв’язків, участь у житті громади, налагодження взаємодії з місцевими службами.

У разі потреби соціальний працівник спрямовує особу до профільних спеціалістів — юриста, психолога, лікаря, фахівця з працевлаштування — для отримання додаткової допомоги. Остаточною метою індивідуального консультування є розвиток самостійності особи, її здатності приймати обґрунтовані рішення, долати труднощі та реалізовувати свій потенціал у нових умовах.

Отже, індивідуальне консультування внутрішньо переміщених осіб є не лише формою соціальної підтримки, а й цілісним підходом до відновлення соціального функціонування людини в умовах кризи. Воно поєднує елементи інформування, емоційного супроводу, мотивації, планування та координації дій, спрямованих на досягнення стійкості клієнта до нових соціальних умов. В умовах сучасної України індивідуальне консультування ВПО виконує важливу роль у збереженні соціальної згуртованості, підтриманні прав людини та запобіганні маргіналізації вразливих груп населення.

2.2. Методи і технології соціального консультування ВПО

В умовах триваючого збройного конфлікту на сході України та масового переміщення населення актуалізується потреба у високоякісному соціальному консультуванні внутрішньо переміщених осіб (ВПО). За даними Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, станом на початок 2025 року в Україні офіційно зареєстровано понад 4,9 млн ВПО. Соціальне консультування відіграє ключову роль у процесах адаптації, інтеграції та реінтеграції цієї категорії населення.

Соціальне консультування – це форма професійної допомоги, що надається особам або групам, які перебувають у кризовій життєвій ситуації, з метою активізації їх внутрішніх ресурсів і зовнішніх можливостей. У випадку ВПО основними завданнями є:

- подолання соціальної дезадаптації;

- сприяння у відновленні самостійного функціонування в новому середовищі;
- допомога у працевлаштуванні, оформленні соціальних виплат, вирішенні житлових і освітніх питань [39, с. 74].

Індивідуальне консультування. Це найпоширеніша форма роботи. Соціальний працівник проводить бесіди, виявляє потреби клієнта, аналізує його ситуацію та допомагає знайти можливі шляхи вирішення проблем. Приклад: У місті Дніпро з 2023 по 2024 рік через мобільні соціальні офіси було надано понад 38 000 індивідуальних консультацій ВПО, з яких 64% стосувались питань житла та отримання довідки ВПО [40, с. 90].

Групове організовується для осіб зі схожими проблемами. Дає змогу не лише отримати підтримку фахівця, а й емоційне підкріплення від інших учасників. Аналіз: За дослідженням Українського інституту соціальних досліджень (2024), групові сесії показали на 25% вищу ефективність у зниженні рівня тривожності серед ВПО, ніж індивідуальні.

Особливо актуальне в умовах обмеженого доступу до послуг або в зонах бойових дій. Платформи на кшталт «Дія.Бізнес», «Гаряча лінія Мінреінтеграції» надають консультації з правових та соціальних питань. За звітами за 2024 рік, онлайн–платформа «Юридичний порадник для ВПО» надала понад 250 тис. онлайн–консультацій, з яких 40% – з питань соціального захисту.

Метод кейс–менеджменту. Це довготривала форма супроводу, яка включає комплексну допомогу – від первинної діагностики до координації послуг і подальшого моніторингу. У Львівській області у 2024 р. за підтримки Міжнародної організації з міграції було реалізовано програму супроводу 1 200 ВПО, 78% яких вийшли на ринок праці або завершили профільне навчання [2, с. 85].

Технологія кризового втручання застосовується у випадках втрати житла, загибелі рідних або насильства. Мета – стабілізація емоційного стану та попередження психологічної дезадаптації.

Технологія посередництва використовується у конфліктних ситуаціях, зокрема в родинах ВПО або між ВПО та приймаючою громадою.

Технологія супроводу передбачає систематичне ведення випадку, включає координацію роботи з іншими інституціями: центрами зайнятості, медичними закладами, школами тощо.

ІТ–технології. Платформи для самодіагностики, мобільні додатки з порадами, інтегровані CRM–системи в соцслужбах дають змогу автоматизувати роботу консультантів і підвищити її ефективність.

Ефективне соціальне консультування ВПО базується на поєднанні методів індивідуальної, групової, дистанційної підтримки та кейс–менеджменту. Впровадження цифрових технологій та онлайн–інструментів значно розширює доступ до послуг, особливо в умовах мобільності та нестабільності. Практика показує, що інтеграція декількох методів у рамках однієї стратегії консультування дозволяє досягти найкращих результатів у забезпеченні адаптації та самореалізації ВПО [10, с. 75].

За даними Міністерства соціальної політики України (2023), в країні працює понад 1500 соціальних працівників, які здійснюють консультування ВПО. Із них понад 60% використовують індивідуальне консультування, 20% – групові методики, близько 10% — онлайн–сервіси.

Як вказано в таблиці 2.1 (Додаток А)

У рамках програм підтримки, фінансованих ЄС та ООН, в Україні створено понад 100 центрів підтримки ВПО, в яких застосовуються комплексні технології консультування, включно з кейс–менеджментом та психосоціальною реабілітацією. Методи та технології соціального консультування ВПО є ключовими у забезпеченні адаптації, соціальної інтеграції та психологічного благополуччя переселенців. Ефективне консультування потребує системного підходу, професійної підготовки соціальних працівників, міждисциплінарної взаємодії та впровадження сучасних технологічних рішень. У зв’язку з динамікою кризових ситуацій, система консультування має бути гнучкою, адаптивною і доступною для всіх верств населення, які потребують допомоги.

2.3. Досвід зарубіжних країн щодо соціального консультування переміщених осіб

Соціальне консультування переміщених осіб у світовій практиці розглядається як один із найважливіших елементів політики інтеграції та захисту прав людини. Зарубіжні країни, що мають тривалий досвід прийому мігрантів, біженців і внутрішньо переміщених осіб (ВПО), впроваджують різноманітні моделі консультування, спрямовані не лише на надання термінової допомоги, а й на довгострокову адаптацію, ресоціалізацію та інтеграцію переселенців у місцеві громади.

У розвинених країнах концепція соціального консультування переміщених осіб ґрунтується на принципах прав людини, недискримінації, культурної чутливості та міждисциплінарного підходу. Основна мета консультування – допомогти людині самостійно подолати кризову ситуацію, знайти ресурси для соціального функціонування та стати активним членом нового суспільства.

Ключовими компонентами системи соціального консультування є:

- правова допомога;
- психологічна підтримка;
- соціально–економічна орієнтація;
- медичне та освітнє консультування;
- профорієнтація та працевлаштування [13, с. 52].

Європейські країни активно реалізують програми, що фінансуються через Європейський соціальний фонд, Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR), а також національні програми інтеграції [19, с. 85].

Німеччина має розгалужену систему центрів первинного прийому, в яких соціальні працівники проводять комплексне консультування: надають інформацію про процедури надання притулку, житло, медичне обслуговування, школи та дитсадки, курси німецької мови. Діє система інтеграційних курсів, які включають юридичне, психологічне, культурне консультування. У Швеції

акцент робиться на мультикультурний підхід: соціальні працівники отримують додаткову підготовку з міжкультурної комунікації. Консультування біженців супроводжується обов'язковим складанням «індивідуального плану інтеграції», що включає освітні та трудові траєкторії.

Польща, як країна з новітнім досвідом прийому великої кількості ВПО з України, створила мережу пунктів прийому, де соціальні працівники, перекладачі та юристи надають консультації щодо легалізації перебування, доступу до медицини, освіти, працевлаштування. Консультування підтримується ІТ–платформами та мобільними додатками.

У США основна роль у соціальному консультуванні біженців належить неурядовим організаціям (NGOs), які реалізують програми, фінансовані з федерального бюджету. Соціальні працівники діють у тісній співпраці з медичними та освітніми установами, а також релігійними громадами. Діє система наставництва (mentorship) — кожній сім'ї переселенців закріплюється ментор, який допомагає у вирішенні побутових і правових питань. Канада реалізує програму «Resettlement Assistance Program», у межах якої переселенці отримують консультування в перші 6 тижнів після приїзду: з питань розміщення, доступу до базових послуг, медичного страхування, соціальної допомоги. Далі діють програми «community connections» — інтеграція через залучення до громадської діяльності та волонтерства [21, с. 54].

У багатьох країнах використовуються сучасні технології:

- онлайн–консультування через спеціальні мобільні додатки (наприклад, у Литві та Фінляндії);
- інтерактивні платформи, що об'єднують ресурси соціальних служб (Нідерланди);
- мультимовні чат–боти для надання термінової інформації (Італія, Франція);
- мобільні бригади для віддалених населених пунктів (Іспанія) [2, с. 49].

Україна, враховуючи зарубіжний досвід, може розвивати наступні напрями:

- створення регіональних центрів інтеграційного консультування;
- впровадження цифрових платформ для супроводу ВПО;
- навчання соціальних працівників культурній чутливості;
- підтримка міжсекторальної співпраці (державні установи, НУО, громади);
- розвиток механізмів наставництва та волонтерського супроводу [43, с. 85].

Міжнародний досвід свідчить, що ефективне соціальне консультування переміщених осіб можливе лише за умов комплексного підходу, міжвідомчої взаємодії, орієнтації на потреби клієнта та використання сучасних інформаційно–комунікаційних технологій. Для України важливим є не лише перейняття технічних моделей, але й розвиток власних рішень, з урахуванням соціокультурного контексту та масштабів внутрішнього переміщення. У цьому контексті вивчення і впровадження найкращих зарубіжних практик є запорукою побудови ефективної системи соціального консультування ВПО [44, с. 99].

Тема соціального консультування внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та біженців є надзвичайно актуальною в умовах зростання глобальної мобільності населення, посилення збройних конфліктів, кліматичних катастроф і політичної нестабільності. У зв’язку з цим відкриваються широкі перспективи для подальших наукових досліджень, які дозволять удосконалити практики надання соціальної допомоги та адаптації переміщених осіб. Подальше вивчення теми вимагає інтеграції знань з соціології, психології, права, публічного управління та інформаційних технологій. Перспективним напрямом є розробка уніфікованих моделей консультування, які поєднували б правову, психологічну й соціально–економічну підтримку.

Дослідження у сфері цифровізації соціальних послуг є пріоритетним. Майбутні наукові роботи можуть бути присвячені:

- оцінці ефективності онлайн–платформ і мобільних застосунків;
- розробці штучного інтелекту для попередньої діагностики потреб ВПО;
- вивченню впливу дистанційного консультування на емоційний стан клієнтів.

У багатокультурному середовищі важливо досліджувати вплив культурних, релігійних, мовних особливостей на якість і результативність консультування. Перспективним є аналіз моделей культурно–адаптивного консультування та підготовки соціальних працівників до міжкультурної взаємодії. Майбутні дослідження можуть фокусуватися на порівняльному аналізі національних систем консультування. Це дасть змогу визначити кращі практики, адаптувати їх до українського контексту та вдосконалити державну політику щодо ВПО [13, с. 42].

Необхідне створення індикаторів ефективності соціального консультування – зокрема, у сфері зайнятості, рівня психологічної адаптації, інтеграції в громаду. Також актуальним є проведення довготривалих лонгітюдних досліджень, які дозволять оцінити динаміку змін у житті ВПО після отримання допомоги. Перспективним є вивчення включення самих ВПО у процес консультування, як активних учасників, що можуть брати участь у формуванні політик, оцінці послуг, розробці інструментів самодопомоги. Такий підхід сприяє посиленню суб’єктності та самостійності переміщених осіб.

Дослідження теми соціального консультування переміщених осіб має значний науковий і практичний потенціал. З огляду на динаміку соціально–політичних змін у світі та зростаючу кількість ВПО, особливо в Україні, актуальність подальших досліджень лише зростатиме. Майбутні роботи повинні бути спрямовані на розробку інноваційних підходів, інтеграцію цифрових технологій, підвищення культурної компетентності фахівців і створення сталих моделей інтеграції переселенців у нове соціальне середовище.

РОЗДІЛ 3
ПРАКСЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ КОНСУЛЬТУВАННЯ ВПО В УКРАЇНІ

3.1. Стан і тенденції розвитку соціального консультування ВПО в Україні

Станом на кінець 2024 року в Україні офіційно зареєстровано 4 646 735 внутрішньо переміщених осіб (ВПО), з яких 59,9% – жінки, а 40,1% – чоловіки. Це свідчить про значне зростання кількості ВПО порівняно з довоєнним періодом, що обумовлює необхідність розвитку ефективних механізмів соціального консультування та підтримки [3, с. 75]. Соціальне консультування ВПО в Україні здійснюється через мережу державних та недержавних організацій, включаючи центри надання адміністративних послуг, управління соціального захисту населення, громадські організації та міжнародні гуманітарні місії. Основні напрями консультування охоплюють:

Інформаційне забезпечення, надання інформації про права та обов'язки ВПО, доступні соціальні послуги та програми підтримки. Психосоціальна підтримка: допомога у подоланні стресу, адаптації до нових умов проживання та інтеграції в громаду. Професійна орієнтація та працевлаштування, консультації щодо пошуку роботи, перекваліфікації та розвитку професійних навичок. Юридична допомога, підтримка у вирішенні правових питань, пов'язаних зі статусом ВПО, отриманням документів та захистом прав [15, с. 86].

Тенденції розвитку соціального консультування ВПО. Цифровізація послуг, впровадження електронних сервісів, таких як Єдина інформаційна система соціальної сфери (ЄІССС), яка забезпечує централізований доступ до інформації про соціальні послуги та виплати для ВПО. Розширення партнерства, активна співпраця між державними органами, громадськими організаціями та міжнародними партнерами для забезпечення комплексної

підтримки ВПО. Фокус на професійну адаптацію, реалізація програм неформальної освіти, мікрокваліфікацій та тренінгів для підвищення конкурентоспроможності ВПО на ринку праці. Орієнтація на вразливі групи, особлива увага приділяється підтримці жінок, дітей, осіб з інвалідністю та людей похилого віку серед ВПО.

Як вказано в таблиці 3.1. (Продовження Додадку А)

Отже, соціальне консультування внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні є надзвичайно важливою складовою державної політики у сфері соціального захисту населення в умовах тривалої військової агресії. Аналіз показав, що кількість ВПО зростає, і на кінець 2024 року перевищила 4,6 млн осіб, що створює високий попит на якісні, доступні та цільові консультаційні послуги.

Як вказано в таблицях 3.2, 3.3 (Продовження Додадку А)

У той же час існують і проблемні аспекти, що потребують подальшої уваги, зокрема: нерівномірний доступ до послуг у різних регіонах, недостатня кількість кваліфікованих консультантів у сільській місцевості, низький рівень поінформованості частини ВПО про свої права та доступні ресурси. З огляду на надані статистичні дані та сучасні тенденції, можна стверджувати, що подальший розвиток соціального консультування має відбуватись у напрямі підвищення його ефективності, адаптації до нових викликів, запровадження інноваційних підходів до підтримки переселенців, а також через посилення міжвідомчої взаємодії на всіх рівнях влади. Такий підхід дозволить не лише покращити якість життя ВПО, а й сприятиме їхній соціальній інтеграції та відновленню.

3.2. Емпіричне дослідження досвіду консультування ВПО

З огляду на масштаби внутрішнього переміщення населення в Україні внаслідок війни, особливої актуальності набуває вивчення досвіду соціального консультування ВПО. Практичний досвід показує, що ефективність надання

консультаційних послуг безпосередньо впливає на адаптацію, психологічний стан, правову обізнаність та економічну стабільність цієї категорії населення. Для оцінки стану та якості соціального консультування було проведено емпіричне дослідження шляхом опитування ВПО у п’яти регіонах України.

У дослідженні взяли участь 750 осіб, які мають статус ВПО та зверталися за соціальним консультуванням у період з січня по листопад 2024 року. Опитування проводилось у Київській, Львівській, Дніпропетровській, Полтавській та Закарпатській областях. Вибірка є репрезентативною за віком, статтю та тривалістю перебування в новому регіоні. Інструмент дослідження — структурований анкетний опитувальник із закритими та відкритими запитаннями, спрямованими на оцінку:

- доступності консультування;
- якості інформації;
- компетентності фахівців;
- впливу на соціально–психологічний стан;
- задоволеності результатом [15, с. 87].

Опитування свідчить про достатньо високий рівень задоволеності отриманими консультаційними послугами. Найбільш популярними є соціальні та юридичні консультації, що відображає першочергові потреби ВПО – оформлення виплат, отримання статусу та правова допомога щодо працевлаштування, оренди житла чи доступу до медичних послуг. Разом з тим, психологічне консультування залишається недостатньо поширеним (лише третина респондентів ним скористалася), що вказує на необхідність ширшого залучення фахівців цієї категорії, особливо в регіонах із високим рівнем травматизації населення.

Найбільшими бар’єрами залишаються: брак інформації, куди звертатись, черги в центрах зайнятості та ЦНАПах, недостатній персонал у сільських громадах.

Емпіричне дослідження підтверджує важливість розгалуженої та професійної системи соціального консультування як ключового інструменту

підтримки ВПО. Дані свідчать про наявність як значних досягнень, так і проблем у цій сфері. Подальший розвиток цієї системи має бути спрямований на:

- розширення мережі доступних консультаційних пунктів;
- цифровізацію сервісів;
- активну інформаційну кампанію серед ВПО;
- залучення кваліфікованих психологів;
- міжвідомчу взаємодію для забезпечення комплексної допомоги.

Таким чином, соціальне консультування має потенціал бути не лише засобом реагування на кризу, а й важливою передумовою для інтеграції та розвитку внутрішньо переміщених осіб в українське суспільство.

3.3. Напрями удосконалення індивідуального консультування ВПО

Індивідуальне соціальне консультування ВПО є важливим інструментом для вирішення особистісних проблем, пов'язаних із переселенням, втратою житла, роботи, соціальних зв'язків, а також із психологічними травмами. Проте практика засвідчує низку серйозних викликів, які ускладнюють ефективність надання таких послуг.

Важливим кроком є розробка онлайн–платформ для індивідуального консультування, що забезпечить доступ до послуг для осіб з обмеженою мобільністю або тих, хто проживає в громадах без спеціалістів. Такі платформи мають включати можливість онлайн–запису, дистанційних відео– та чат–консультацій, а також базу знань з частими запитаннями.

Індивідуальне консультування має здійснюватися з урахуванням взаємодії фахівців з різних сфер – соціальної, правової, медичної, психологічної, освітньої. Створення міжвідомчих команд дозволить забезпечити комплексне вирішення проблем переселенця [24, с. 84].

Варто впроваджувати інструменти зворотного зв'язку з клієнтами, проводити регулярні опитування щодо рівня задоволеності консультаційними

послугами, а також використовувати дані для вдосконалення методик та підходів.

Проблеми, що існують у сфері індивідуального консультування ВПО, є системними та комплексними, і для їх подолання необхідне стратегічне переосмислення підходів до організації соціальної підтримки переселенців. Удосконалення індивідуального консультування передбачає не лише розширення кадрового потенціалу, але й глибоку орієнтацію на потреби людини, впровадження інноваційних рішень та міжвідомчої взаємодії. Такий підхід сприятиме як покращенню якості життя ВПО, так і зміцненню соціальної єдності у державі в умовах затяжної гуманітарної кризи [26, с. 30].

У контексті тривалого збройного конфлікту на території України та значного зростання кількості внутрішньо переміщених осіб, індивідуальне консультування стає важливою сферою наукового інтересу. Воно охоплює не лише прикладні аспекти соціальної підтримки, а й складні міждисциплінарні проблеми, пов’язані з адаптацією, інтеграцією, психосоціальною стабілізацією та правовим захистом ВПО. Перспективи подальших досліджень у цій сфері є обґрунтовано широкими та надзвичайно важливими як з теоретичної, так і з практичної точки зору [28, с. 63].

Подальші дослідження мають зосередитись на розробці цілісної концептуальної моделі індивідуального консультування ВПО. Сучасні наукові розвідки вказують на фрагментарність підходів, що не дозволяє створити ефективну й адаптивну систему соціальної допомоги. Перспективними напрямами є систематизація теоретичних підходів до консультування у кризових умовах, зокрема в контексті вимушеної міграції, травми втрати, соціального відчуження та стигматизації.

Перспективним є вивчення індивідуального консультування ВПО на перетині соціології, психології, права, педагогіки, публічного управління та медицини. Такий міждисциплінарний підхід дозволяє комплексно дослідити не лише процес консультування, а й фактори, що впливають на його ефективність

– від особистісних характеристик консультанта та клієнта до соціокультурного та інституційного середовища.

Науково обґрунтованими мають бути нові методики оцінювання ефективності індивідуального консультування. Це можуть бути опитувальники для самозвіту клієнтів, аналітичні матриці результативності, соціально–психологічні тести до та після втручання, а також індикатори інтеграції ВПО у громади. У цьому контексті особливо актуальним є створення інтерактивних електронних платформ моніторингу [32, с. 47]. Україна має значний потенціал для інтеграції кращих практик з інших країн, які мають досвід роботи з внутрішньо переміщеними особами (Грузія, Колумбія, Сирія, Чечня). Порівняльні дослідження дозволять адаптувати ефективні моделі індивідуального консультування до українського контексту. Окрему увагу варто приділити формам мультидисциплінарної підтримки, яка поєднує правову, соціальну, психологічну та медичну допомогу [33, с. 80].

Окремим перспективним напрямом є вивчення ролі цифрових сервісів у наданні індивідуального консультування. Розвиток е–соціальних послуг, онлайн–консультацій, чат–ботів для первинної підтримки, мобільних застосунків для самодопомоги – усе це потребує наукової валідації, аналізу безпеки даних, рівня ефективності та доступності для різних категорій ВПО.

Дослідження, спрямовані на аналіз довгострокових результатів індивідуального консультування, є надзвичайно перспективними. Йдеться про те, як консультування впливає на рівень інтеграції переселенців у громади, рівень працевлаштування, психічне здоров’я, соціальні зв’язки та загальний добробут.

Індивідуальне консультування ВПО — це не лише практичний інструмент кризової допомоги, а й складна наукова проблема, що вимагає міждисциплінарного, доказового та інноваційного підходу. Подальші дослідження мають бути спрямовані не лише на оптимізацію існуючих форм підтримки, а й на пошук нових, науково обґрунтованих моделей допомоги. Така наукова діяльність буде сприяти побудові більш стійкого та гуманного

суспільства, здатного ефективно реагувати на виклики масової внутрішньої міграції.

ВИСНОВКИ

У ході наукового дослідження, яке охопило теоретико–методологічні засади, зарубіжний досвід та емпіричну практику консультування внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні, було здійснено комплексний аналіз, що дозволяє зробити низку ґрунтовних висновків.

У першому розділі було доведено, що наукова література містить значний обсяг напрацювань у сфері соціального консультування в умовах криз, зокрема під час війни, втрати житла, розриву соціальних зв'язків. Аналіз джерел засвідчив потребу в узагальненні існуючих підходів та створенні уніфікованої концепції консультування ВПО як цілісного міждисциплінарного явища. Теоретико–правове обґрунтування ключових понять дозволило окреслити базові дефініції: «внутрішньо переміщена особа», «соціальне консультування», «індивідуальний підхід», що забезпечило термінологічну точність дослідження. Обрані принципи наукового аналізу – системність, гуманістична орієнтація, соціальна справедливість – дали змогу сформувати об'єктивну методологічну базу дослідження.

Дослідження показало, що індивідуальне консультування ВПО є особливою формою соціальної підтримки, орієнтованої на виявлення особистісних ресурсів, аналіз ситуаційних потреб та формування адаптаційних стратегій. Було систематизовано методи консультування, серед яких особливу роль відіграють емпатійне слухання, кризове втручання, когнітивно–поведінкові техніки та кейс–менеджмент. Розгляд досвіду зарубіжних країн (Німеччина, Канада, Грузія) продемонстрував ефективність мультидисциплінарного підходу, інтеграцію державних і недержавних зусиль, розвиток систем електронної підтримки, що може бути адаптовано в українському контексті.

Проведене емпіричне дослідження підтвердило, що ВПО в Україні потребують, передусім, матеріальної підтримки, інформаційного супроводу, допомоги у відновленні правових документів, доступу до медичних і освітніх послуг. У дослідженні окреслено типові бар'єри — нестача кваліфікованих

консультантів, нерівномірний доступ до послуг у регіонах, недовіра до інституцій, відсутність індивідуалізації підтримки. Статистичні дані засвідчили, що лише 45% ВПО мають стабільне сімейне становище, близько 36% живуть на дохід менше 3 тис. грн, а значна частина не зареєстрована офіційно, що ускладнює їх підтримку з боку держави. У процесі аналізу було також виявлено соціально вразливі категорії: особи з інвалідністю, особи похилого віку, матері з малими дітьми. Запропоновані напрями удосконалення — підвищення професійної підготовки консультантів, впровадження цифрових платформ, розвиток мобільних бригад, інтеграція міжвідомчого консультування — є практично значущими та відповідають потребам цільової групи.

Індивідуальне соціальне консультування ВПО в умовах війни виступає не лише інструментом підтримки, але й засобом соціального включення, відновлення гідності та самозарадності осіб, що втратили свій дім і стабільність. Проведене дослідження окреслює концептуальні та практичні засади розбудови ефективної моделі консультування ВПО в Україні. Подальші наукові розвідки доцільно спрямовувати на розробку адаптивних, інноваційних і гуманітарно орієнтованих механізмів соціального втручання, які забезпечуватимуть довгострокову інтеграцію переселенців у життя приймаючих громад.

Отже, тема індивідуального консультування внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в сучасній Україні має значний науковий та практичний потенціал для подальших досліджень, з огляду на її соціальну актуальність, міждисциплінарний характер і необхідність формування ефективної системи підтримки в умовах гуманітарної кризи. Війна, масова внутрішня міграція та численні виклики інтеграції ВПО в нові громади визначають потребу в глибшому теоретичному осмисленні, методичному удосконаленні та практичному застосуванні індивідуального консультування як інструменту соціальної роботи.

Одним із ключових напрямів перспективи є розробка національної моделі індивідуального консультування ВПО, яка б ураховувала українські реалії,

особливості ментальності, правову систему та ресурсні можливості. У цьому контексті доцільним є створення стандартів та методичних рекомендацій для соціальних працівників і консультантів, які безпосередньо працюють з переселенцями. Перспективним є також порівняльний аналіз міжнародного досвіду, який дозволить виявити найбільш ефективні практики (наприклад, кейс–менеджмент у Канаді, програми інтеграції у Німеччині чи досвід постконфліктної реабілітації в Грузії) та адаптувати їх до умов України. Це дасть змогу збагатити національну практику якісними підходами, перевіреними у країнах із подібним досвідом масової міграції.

Окрема перспектива відкривається у цифровізації індивідуального консультування, включаючи розробку онлайн–платформ, чат–ботів, мобільних додатків та електронних кейс–систем, які забезпечать оперативну, конфіденційну і доступну підтримку для ВПО, зокрема в сільських регіонах або серед осіб з інвалідністю.

Науковий інтерес становить і вивчення довгострокового впливу консультування на життєвий шлях ВПО – їхню інтеграцію у громади, зміни у професійному статусі, рівень психоемоційної стабільності, участь у громадському житті. Такі лонгітюдні дослідження допоможуть визначити ефективність застосованих соціальних інтервенцій та спрогнозувати майбутні потреби.

Крім того, особливо перспективним є залучення міждисциплінарних підходів, зокрема поєднання знань із соціальної роботи, психології, права, педагогіки, інформаційних технологій і державного управління. Це сприятиме створенню більш комплексних моделей підтримки, які враховуватимуть не лише потреби клієнта, але й соціальне середовище, у якому він перебуває. Таким чином, дослідження індивідуального консультування ВПО не лише сприятиме розбудові ефективної системи соціальної підтримки в Україні, але й матиме значення для формування гуманістичної, інклюзивної та стійкої моделі соціальної політики держави в умовах кризи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Балакірєва О. Спектр проблем вимушенихпереселенців в Україні: швидка оцінка ситуації та потреб. Вимушені переселенці в Україні: питання термінового та середньострокового реагування: матеріаликруглого столу, м. Київ, 9 липня 2014 року. URL: http://www.uisr.org.ua/news/36/83.html. (дата звернення 11.04.25)

2. Внутрішньо переміщені особи. Право на захист. *Право на захист*. URL: https://r2p.org.ua/vnutrishnoperemishheni-osoby/ (дата звернення 11.04.25)

3. ВПО України. Каталог компаній to4ka.funURL: https://to4ka.fun/listing/vpo-ukrainy/(дата звереннння 15.04.25)

4. Герило Г. М., Гніда Т. Б., Корнієнко І. О., Луценко Ю. А. Організація соціально-психологічного супроводу дітей, сімей, які постраждали внаслідок військових конфліктів КиївУНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2018. 128 с.

5. Григоренко І. О., Савельєва Н. М. Соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами в сучасних умовах: навч. посіб. [для студ. І магістр. спец-тей «Соц. робота» і «Соц. педагогіка»]. Полтава : ПНПУ, 2017. 100 с.

6. Гудвін-Гілл Г. С. Статус біженця в міжнародному праві, 1997. 390 с.

7. Гусак Н.Є., Семигіна Т.В., Трухан С.О. Стратегії і виклики соціальної роботи із внутрішньо переміщеними особами. *ВісникНТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право.* 2014. Випуск2 (22).С.161-167.

8. Діяльність Українського фонду «Благополуччя дітей». Благополуччя дітей – Український фонд. URL: https://childfund.org.ua/diialnist (дата звернення 20.04.25)

9. Дубініна Я.П. Оволодіння технологіями психосоціальної допомоги як складова професійної підготовки фахівця з соціальної роботи. URL: http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/10251/1/131-132.pdf (дата звернення 20.04.25)

10. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1706-18 (дата звернення 26.04.25)

11. Закон України «Про соціальні послуги» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text (дата звернення 02.05.25)

12. Звєрєва І.Д. Соціальна робота в Україні. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 464 с.

13. Звєрєвої І.Д., Лактіонової Г.М. Соціальна робота в Україні : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 256 с.

14. Капська А.Й. Соціальна робота : навчальнийпосібник, Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 328 с.

15. Капська А.Й. Соціальна робота: технологічний аспект. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 352 с.

16. Карітас-Київ – благодійна організація. Карітас-Київ – благодійна організація. URL: https://caritas.kyiv.ua/ (дата звернення 10.05.25)

17. Кияниця З. П., Петрочко Ж. В. Соціальна робота з вразливими сім’ями та дітьми : посіб. у 2-х ч. Ч. І. Сучасні орієнтири та ключові технології. Київ : Обнова компані, 2017. 256 с.

18. Корнієнко І., Лісовецька І., Луценко Ю., Романовська Д. Досвід надання допомоги дітям і сім’ям-жертвам військового конфлікту: практ. посіб. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 152 с.

19. Крим SOS: у 2022 році в 67 МКП покращили умови перебування переселенців. Крим SOS – громадська організація. URL: https://krymsos.com/krymsos-u-2022-roczi-v-67-mkp-pokrashhyly-umovy-perebuvannyapereselencziv/(дата звернення 10.04.25)

20. Лазос Г. П. Особливості наданняпсихологічної допомоги внутрішнім переселенцям з Криму. *Психологія*, 2015. №3. С. 146-152.

21. Лехолетова М. М., Лях Т. Л., Спіріна Т. П. Алгоритм організації та проведення успішної адвокаційної кампанії із представництва

інтересів. Social Work and Education. 2022. № 9(1). С. 67–78. 22 *Ввічливість. Humanitas*, Вип. 3, 2023. С. 87-99.

22. Максимова Н. А. Методичні рекомендації щодо організації та надання психологічної допомоги дітям та сім’ям вимушених переселенців. URL:: http://yandex.ua. (дата звернення 12.05.25)

23. Методичний посібник Технології психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій / за ред. В. Г. Панка, І. І. Ткачука. Київ: Ніка-Центр, 2021. 119 с.

24. Методичні рекомендації щодо наданняпершої психологічної допом оги переміщенимособам / заг. ред. Іванова О. Л. ПРООН. Проект «Підтримка реформи соціального сектору в Україні». Київ: 2014. 44 с

25. Муромцев Ю.І. Внутрішньо переміщені особи в Україні та їх вплив на ринок праці регіону. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*: Харків: ХНПУ, 2015. Вип. 15.С .124-131.

26. Соціальна робота: від теорії до практики [Текст]: навч. посіб. О.В. Купенко. Суми: СумДУ, 2020. 192 с.

27. Песоцька О. П. Представництво інтересів. *Енциклопедія для фахівців соціальної сфери*. Київ – Сімферополь, 2012. С. 164–166.

28. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги представництва інтересів : Наказ М-ва соц. політики України від 30.12.2015 р. № 1261 : станом на 1 лип. 2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ z0127-16#Text (дата звернення 19.05.25)

29. Про соціальні послуги: Закон України від 19.06.2003 № 966-IV URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/966-15 (дата звернення 19.05.25)

30. Проєкт «Дорога до життя». Елеос-Україна. URL: https://eleos.com.ua/doroga-do-zhyttya/ (дата звернення 19.05.25)

31. Проєкт «Шелтер» – у цифрах | Фонд Східна Європа. East Europe Foundation. URL: https://eef.org.ua/proyektshelter-u-tsyfrah (дата звернення 20.05.25)

32. Проєкти та програми. Благодійний фонд «Стабілізейшен Суппорт Сервісез». URL: https://sss-ua.org/ proekty (дата звернення 20.05.25)

33. Сафонова Л. В. Методика психосоціальної роботи: навч. Посібник для студентів вищ. навч. закладів. М.: Видавництво «Академія», 2006. 224 с.

34. Семигіна Т. В. Соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб. *Укр. Соціум*, 2015. № 2. С. 65-72.

35. Скрипка І. В., Семигіна Т. В. Практика коллективного представництва інтересів в Україні (на прикладі людей, які живуть з ВІЛ/СНІДом). *Наукові записки НаУКМА*. 2014. Т. 162. С. 62–67.

36. Тищенко Н. І. Внутрішньо переміщені особи в Україні як проблема сьогодення. *Молодий вчений*, 2014. № 10(13)(2). С. 124-126.

37. Чайка, І. Ю. Особливості соціальної роботи з людьми похилого віку в недержавних організаціях соціальної сфери [Текст]. І. Ю. Чайка, М. Р. Хакімова. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Педагогіка. Соціальна робота*. Ужгород : Говерла, 2019. Вип. 1 (44). С. 198–203.

38. Шелтер (прихисток) для вимушених переселенців: адміністрування, соціальна робота та психологічна допомога. *Бібліотека психологічної і соціальної допомоги.* URL: http://ecopsy.com.ua/index.php/1-pereselentsi-ibizhentsi/robota-z-pereselentsiamy/orhanizatsiia-dopomohy-u-prykhystkakh-shelterakh (дата звернення 25.05.25)

39. Шелюк В. Соціальна міграція: етапи, функції, типи. *Соціально-політичний журнал «Перспективи»*. Одеса, 2001. № 3 (15). С. 46-47

40. Carpenter, J.K., Conroy, K., & Gomez, A.F. (2018). The Role of Social Workers in ProvidingMental Health Services in the Era of Integrat edBehavioral Health. *Social Work in Health Care*, 57 (1), 2018, P. 1-15.

41. Drabble L., Castro C. A., Decker T. A., (2015) Social Workers as Care Coordinators in Hospitals: An Exploration of the Role andCurrent Practice *Social Work in Health Care*, 57 (1), 2018, P. 111-122.

42. Hospital social work: Contemporary roles and professional activities. *Social Work in Health Care*, 55(9), P. 671-692.

ДОДАТКИ

Додаток А

Методи і технології соціального консультування внутрішньо переміщених осіб (ВПО) [6]

Категорія	Назва методу/технології	Суть методу	Переваги для ВПО	Приклади використання
Методи консультування	Індивідуальне консультування	Особиста робота з клієнтом, аналіз ситуації, побудова індивідуального плану дій	Конфіденційність, глибоке розуміння проблеми, персоналізована допомога	Соціальний працівник проводить консультацію у центрі підтримки ВПО
	Групове консультування	Робота у малій групі ВПО, обмін досвідом, спільне обговорення проблем	Відчуття спільноти, соціальна підтримка, зниження тривожності	Тренінги для жінок із зони бойових дій
	Кризове консультування	Надається у ситуації емоційного або психологічного шоку	Швидка стабілізація емоційного стану, зниження паніки	Консультація після втрати житла або близької людини
	Онлайн–консультування	Надання підтримки через інтернет: чати, відеозустрічі, месенджери	Доступність незалежно від місця проживання, економія часу	Телеграм–бот допомоги ВПО, онлайн платформи консультацій
Технології консультування	Кейс–менеджмент	Комплексний супровід конкретного випадку: аналіз, планування, моніторинг	Координація різних видів допомоги, індивідуальний підхід	ВПО супроводжується соцпрацівником до вирішення питань житла та праці
	Інтервізія та супервізія	Професійне обговорення складних випадків серед фахівців	Підвищення професіоналізму, зменшення професійного вигорання	Командна нарада соціальних працівників у гуманітарному центрі

Продовження Додадку А

	Арт–терапія, тілесна терапія	Використання мистецтва, творчості або роботи з тілом для вираження емоцій	Безпечний канал для вираження переживань, особливо для дітей	Заняття з малювання у притулку для переселенців
	Мобільне консультування	Виїзди фахівців у тимчасові місця перебування ВПО, надання допомоги на місцях	Доступ до послуг у віддалених районах, оперативність	Мобільна бригада працює у модульному містечку для переселенців

Додаток Б

Кількість зареєстрованих ВПО за областями України 2024 р. [8]

Область	Кількість ВПО
Донецька	532 140
Харківська	517 872
Дніпропетровська	452 784
м. Київ	415 376
Луганська	270 839
Київська	253 651
Запорізька	222 248
Одеська	217 542
Львівська	207 893
Полтавська	184 160
Вінницька	145 880
Черкаська	136 572
Закарпатська	126 265
Миколаївська	123 978
Хмельницька	121 561
Івано–Франківська	112 876
Сумська	93 140
Житомирська	84 644
Кіровоградська	82 840
Чернівецька	74 928
Чернігівська	68 475
Тернопільська	67 557
Рівненська	44 805
Волинська	44 491
Херсонська	44 539
Крим	51

Додаток В

Віковий розподіл ВПО [21]

Вікова група	Кількість осіб
0–17 років	906 000
18–30 років	654 000
31–40 років	585 000
41–50 років	500 000
51–60 років	600 000
61–70 років	729 000
71+ років	672 000

Сучасна система соціального консультування демонструє низку позитивних тенденцій, серед яких — цифровізація послуг, активне залучення громадських та міжнародних організацій, акцент на професійне відновлення переселенців та врахування потреб вразливих категорій населення.

Фінансування допомоги на проживання ВПО у 2023 році [3]

Показник	Значення
Загальна сума виплат	73,2 млрд грн
Кількість отримувачів допомоги	2,54 млн осіб
Частка ВПО, що отримували допомогу	51,7%
Розмір допомоги для дорослих	2 000 грн/міс
Розмір допомоги для дітей та осіб з інвалідністю	3 000 грн

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Борисова Дар'я Андріївна, студентка 4 курсу, форма навчання денна, факультет соціології та управління, спеціальність «соціальна робота», освітньо-професійна програма «соціальна робота», адреса електронної пошти: antongalivec19@gmail.com,

підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Індивідуальне консультування ВПО в системі соціальної роботи» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлена;

заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (студент) Борисова Д.А.
Дата_____ Підпис_____ ПІБ (науковий керівник) Карім Е.Г.